

Становище

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен “доктор”

Автор на дисертационния труд: Фйола Калаба, докторант към департамент “Чужди езици и култури”, Нов български университет по професионално направление 2.1. „Филология“

Тема на дисертацията: Kosovo Students’ Academic Writing Skills in English – Challenges and Solutions

Рецензент: проф. дфн Дияна Янкова, департамент “Чужди езици и култури”, Нов български университет, София

Биографична справка: Фйола Калаба е докторант по общо и съпоставително езикознание в Нов български университет, София, с изследователски интереси в областта на академичното писане, приложната лингвистика и обучението по английски като чужд език. Завършва бакалавърска степен по английски език и литература (2015) и магистърска степен по професионален превод и устен превод (2018) в университета „Хасан Прищина“, Косово. Професионалният ѝ профил включва и сертификация като изпитващ към Pearson (PTE), както и активно участие в научни конференции и публикационна дейност в международни академични издания.

Тя има богат преподавателски опит като университетски преподавател и инструктор по академичен английски, писане, публично говорене и бизнес английски в различни образователни институции в Косово, включително RIT Kosovo (A.U.K) и други университети и обучителни центрове. Работата ѝ обхваща разработване на учебни програми, подготовка на студенти за международни езикови изпити (TOEFL, IELTS), както и участие в образователни проекти, подкрепени от международни организации. Паралелно с преподавателската дейност, тя развива и опит като преводач и изследовател, насочен към подобряване на академичната писмена компетентност на студентите в мултикултурна и многоезична среда.

Публикации по темата: Публикационната дейност, свързана с дисертационния труд, демонстрира последователност и тематична обвързаност с изследвания научен проблем. В статията *Grammatical Error Analysis in Academic Essays: A Comprehensive Study of University Students in Kosovo (2025)* се представя задълбочен анализ на граматическите грешки в академични есета, написани от студенти в Косово, като се прилага систематичен подход за тяхното идентифициране и класифициране. Изследването допринася за по-доброто разбиране на езиковите затруднения в контекста на английския като чужд език и очертава конкретни области, които изискват педагогическа намеса. По-ранната публикация *Kosovo Students' Academic Writing Skills in English: Challenges and Solutions. (2023)* разглежда в по-широк план предизвикателствата пред студентите при академичното писане, като съчетава теоретичен анализ с практически насоки за преодоляване на установените трудности, поставяйки основата на последващите емпирични изследвания.

В допълнение, статията *Examining Lecturers' Insights: Resolving Challenges and Implementing Strategies for Improving Academic Writing Proficiency Among Kosovo Students (2024)* насочва вниманието към гледната точка на преподавателите, като изследва техните наблюдения относно проблемите в академичното писане и ефективните стратегии за тяхното преодоляване. Този принос разширява изследователската перспектива, като включва както обучаемите, така и обучаващите в анализа на проблема. В своята съвкупност, трите публикации отразяват основните етапи на дисертационното изследване – от идентифициране на трудностите, през емпиричен анализ на грешките, до формулиране на практически решения – и потвърждават научната значимост и апробацията на резултатите в реномирани академични издания.

Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Актуалност на дисертационния труд: Дисертационният труд на Фйола Калаба е с обем от 156 стр., шест глави, списък с ползвана литература и четири приложения. Тудът е структуриран логически последователно и обхваща основните етапи на едно цялостно научно изследване. В първа глава (Увод) се формулират актуалността, целите, задачите и изследователските въпроси, като се очертава и обхватът на изследването. Втора глава представя обстоен преглед на научната литература, разглеждайки развитието на академичното писане, спецификата на есеистичния жанр, трудностите

при писане на английски като чужд език, както и теоретичните основи на анализа на грешките и подходите за преподаване. В тази част се поставя теоретичната рамка на изследването, върху която се изграждат последващите анализи.

Трета глава е посветена на методологията, като се описва приложението на смесен изследователски подход, включващ анализ на студентски есета и анкетни проучвания сред студенти и преподаватели. В четвърта глава са представени и анализирани резултатите, като се идентифицират основните типове грешки и се обсъждат трудностите в академичното писане. Заключителните глави обобщават основните изводи, формулират препоръки за подобряване на обучението по академично писане и очертават ограниченията на изследването. Структурата на труда е ясна, добре организирана и съответства на поставените цели, като осигурява последователно преминаване от теоретичен анализ към емпирично изследване и практически изводи.

Актуалността на настоящия дисертационен труд се обуславя от нарастващата роля на английския език като глобален академичен стандарт и необходимостта студентите от неанглоезични среди да развият високо ниво на академична писмена компетентност. В условията на интернационализация на висшето образование и засилената мобилност на студентите, уменията за писане на академични текстове на английски се превръщат в ключов фактор за успешна академична и професионална реализация. Изследването на трудностите, с които се сблъскват студентите от Косово при създаването на академични есета, е особено значимо, тъй като разкрива специфични езикови, когнитивни и методологически дефицити, които често остават недостатъчно проучени в регионален контекст. Освен това, бързото развитие на дигиталните технологии и навлизането на изкуствения интелект в образованието поставят нови предизвикателства и възможности пред обучението по академично писане. В този смисъл, настоящият труд допринася за обогатяване на научните изследвания в областта на приложната лингвистика и методиката на преподаване, като предлага практически насоки и стратегии за подобряване на писмените умения на студентите в условията на съвременната образователна среда.

Запознатост с анализирания научен проблем и преглед на литературата: Запознатостта с анализирания научен проблем в настоящия дисертационен труд се основава на задълбочен и систематичен преглед на съществуващата научна литература

в областта на академичното писане, приложната лингвистика и обучението по английски като чужд език (EFL). Разгледани са класически и съвременни изследвания, които третираат същността на академичното писане, неговите когнитивни и социални измерения, както и спецификите на есеистичния жанр в академичния контекст. Особено внимание е отделено на трудовете, свързани с трудностите, които срещат студентите при писане на английски език, включително граматични, структурни и лексикални грешки, както и факторите, които ги обуславят – интерференция от родния език, недостатъчно развита академична грамотност и липса на ефективни стратегии за писане.

Литературният обзор включва също така изследвания върху анализа на грешките като методологичен подход за идентифициране и класифициране на езиковите отклонения, както и различни педагогически модели и подходи за преподаване на писане – продуктен, процесен и жанрово-ориентиран. Освен това са разгледани и съвременни тенденции, свързани с използването на дигитални технологии и инструменти с изкуствен интелект в обучението по писане, като се акцентира върху техния потенциал да подпомагат развитието на писмените умения, но и върху рисковете от прекомерна зависимост от тях. Чрез критичен анализ и синтез на научните източници, дисертационният труд демонстрира висока степен на информираност по изследвания проблем и очертава ясно мястото на настоящото изследване в съвременния научен дискурс.

Съответствие между цели и задачи и избраната методика на изследване: Съответствието между поставените цели и задачи на дисертационния труд и избраната методика на изследване е ясно обосновано и логически последователно. Основната цел на изследването – да се идентифицират и анализират трудностите при академичното писане на английски език сред студенти от Косово и да се предложат ефективни стратегии за тяхното преодоляване – е пряко свързана с формулираните изследователски въпроси и конкретни задачи. В тази връзка, изборът на смесен изследователски подход (комбиниращ качествени и количествени методи) е напълно адекватен, тъй като позволява както задълбочен анализ на реални езикови прояви чрез анализ на грешките в студентски есета, така и събиране на емпирични данни чрез анкетни проучвания сред студенти и преподаватели.

Качественият компонент на изследването, реализиран чрез детайлен анализ на писмени текстове, осигурява възможност за идентифициране, класифициране и интерпретация на различни типове грешки (граматични, структурни и механични), което е в пълно съответствие със задачата за изследване на езиковите затруднения. От своя страна, количественият компонент чрез анкети допринася за по-широко обобщение на наблюдаваните тенденции, като включва гледните точки както на обучаемите, така и на преподавателите. По този начин методиката осигурява надеждност, валидност и комплексност на получените резултати. В крайна сметка, избраният изследователски дизайн напълно кореспондира с целите на дисертационния труд и създава предпоставки за формулиране на практически приложими изводи и препоръки.

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд: Научните и научно-приложните приноси на настоящия дисертационен труд се изразяват в няколко основни направления, които обогатяват както теоретичните постановки, така и практическите аспекти на обучението по академично писане на английски език като чужд. В теоретичен план изследването допринася за по-задълбочено разбиране на спецификата на академичното писане сред студенти от Косово, като систематизира и анализира основните типове грешки (граматични, структурни и механични) чрез прилагане на утвърдени модели на Error Analysis. Разработената класификация и интерпретация на грешките разширява съществуващите научни постановки, като ги адаптира към конкретен социолингвистичен контекст, който е сравнително слабо изследван.

В научно-приложен аспект приносите се свързват с предложените конкретни педагогически стратегии и методически насоки за подобряване на академичното писане, основани на емпиричните резултати от изследването. Разработени са препоръки за преподаватели и обучаеми, насочени към преодоляване на установените затруднения, включително интегриране на съвременни подходи в преподаването (процесен, жанров и комбиниран модел), както и ефективно използване на дигитални инструменти и изкуствен интелект в обучителния процес. Освен това, принос представлява и приложението на смесен изследователски подход, който осигурява по-пълна и надеждна картина на изследвания проблем чрез съчетаване на качествен и количествен анализ.

Дисертационният труд има и практическа стойност, тъй като резултатите могат да бъдат използвани при разработването на учебни програми, курсове по академично писане и обучителни материали както в Косово, така и в други сходни образователни контексти. По този начин изследването не само допринася за развитието на научното познание в областта, но и предлага реални решения с приложим характер в образователната практика.

Критични бележки: Дисертационният труд има своите безспорни достойнства, но наред с тях могат да бъдат открити и някои критични бележки, които биха могли да допринесат за неговото усъвършенстване.

На първо място, въпреки че литературният обзор е обстоен, на места той остава по-скоро описателен, отколкото критико-аналитичен. Липсва по-ясно разграничаване между различните научни позиции и по-задълбочено проблематизиране на противоречията в изследванията, което би засилило теоретичната рамка на труда. В тази връзка би било полезно и по-ясно позициониране на авторския принос спрямо вече съществуващите изследвания.

На второ място, изследователската извадка, макар и достатъчна за целите на анализа, е ограничена предимно до студенти от определени университети в Косово, което поставя въпроса за представителността на резултатите и възможността за тяхното обобщаване в по-широк контекст. Би могло да се помисли за разширяване на извадката или за сравнителен анализ с други образователни среди.

Освен това, методологията, макар и добре структурирана, би могла да бъде допълнително обогатена чрез включване на допълнителни инструменти, като например интервюта или наблюдения, които да предоставят по-дълбока качествена перспектива върху процеса на писане. Това би позволило по-пълно разбиране на когнитивните и поведенческите аспекти на трудностите при писането.

Друг аспект, който заслужава внимание, е свързан с използването на изкуствен интелект. Макар темата да е засегната, анализът остава сравнително общ и би могъл да бъде задълбочен чрез включване на емпирични данни за реалното използване на такива инструменти от студентите.

Накрая, част от предложените препоръки имат по-общ характер и биха могли да бъдат конкретизирани чрез разработване на практически модели, учебни модули или примерни упражнения, които да улеснят тяхното прилагане в реална образователна среда.

Тези критични бележки не омаловажават стойността на дисертационния труд, а по-скоро очертават възможности за неговото доразвиване и задълбочаване.

Заключение: Всички критични бележки и препоръки имат за цел да допринесат за оформянето на по-добър текст и анализ и в никакъв случай не омаловажават труда на докторанта при обработката на изследвания материал и на постигнатите резултати. Дисертацията отговаря на всички изисквания за научен труд и със своите приноси моменти представлява сериозен, широкообхватен, теоретично и практически значим труд, който отговаря напълно на изискванията на чл. 27 от ППЗРАСРБ. Убедено давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд на Фйола Калаба и препоръчвам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен “доктор”.

29.04.2026 г.

проф. дфн Дияна Янкова